

1	2	3	4
Відсоткові позабіржові деривативи	7%	...	8%
Активи хеджфондів	49%	7%	4%
Приватні інвестиції в акціонерний капітал	18%	1%	...
Управління фінансовими коштами	8%	3%	2%
Морське страхування	22%	4%	5%

Таблиця 2 наглядно демонструє місце Великої Британії на ринку європейських фінансових послуг, а саме те, що вона є безперечним лідером в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Brexit: the impact on the UK and the EU // Global Council. June 2015. URL: https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/special-reports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf

2. Brexit: The impact on sectors // KPMG Economic Insights. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/uk/pdf/2017/03/brexit-the-sector-impact.pdf>

ОЦІНКА ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

***Бондарук Таїсія Григорівна,**
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Бондарук Олег Сергійович,
кандидат економічних наук,
науковий співробітник науково-дослідного центру;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

Формування дієвої системи економічної безпеки передбачає чітке визначення ризиків та джерел потенційних загроз, а також наявних і необхідних ресурсів для їх нейтралізації.

Досліджуючи проблеми фінансової безпеки, І. Семухін відмічає, що в Україні, починаючи з 90-х рр. ХХ ст., однією з головних негативних тенденцій стало зростання загроз економічній безпеці держави. Сучасний ефективний розвиток економіки, відновлення політичної і соціальної стабільності значною мірою залежать від успішної політики держави, зокрема у фінансовій сфері [1, с. 172]. У зв'язку з цим однією з актуальних проблем є забезпечення економічної безпеки держави та її основної складової –

фінансової безпеки, як визначальної умови досягнення стабільного економічного зростання в Україні.

Загрози національній безпеці Законом України «Про основи національної безпеки України» визначено як «... наявні та потенційно можливі явища і фактори, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України» [2]. Загрози економічній безпеці держави можна визначити як потенційно можливі негативного характеру явища та фактори економіки, що впливають на її розвиток у цілому та / або на її окремі елементи, дестабілізують економічну ситуацію в країні й суспільстві, перешкоджають звичайному розвитку, а також завдають значного збитку найважливішим інтересам особи, суспільства і держави [3].

Реальне падіння ВВП і, як наслідок, знецінення ключових економічних активів суттєво обмежує можливості створення доданої вартості в Україні, а відтак, і забезпечення за рахунок економіки інших складових національної безпеки. У 2015 р. ВВП України склав 90,5 млрд. дол. США [4], що становить 0,12% світового ВВП та відповідає 64-й позиції у світі (рис. 1, 2, побудовано за даними МВФ [4]), обмежуючи міжнародну конкурентоспроможність країни. З урахуванням корекції ВВП за рівнем купівельної спроможності Україна має найгірші позиції за весь період незалежності (116 місце зі 187 країн), формуючи у 2015 р. лише 0,3% світового ВВП (проти 0,45% у середньому впродовж 1996–2008 рр. та 0,4% відповідно упродовж 2009–2013 рр.). Обсяг ВВП на одну особу населення у доларах США за паритетом купівельної спроможності (ПКС) в Україні у понад двічі нижчий за середньосвітовий рівень (7,5 тис. дол. США, або 42% від середнього рівня ВВП на одну особу за ПКС у 2015 р.) [5].

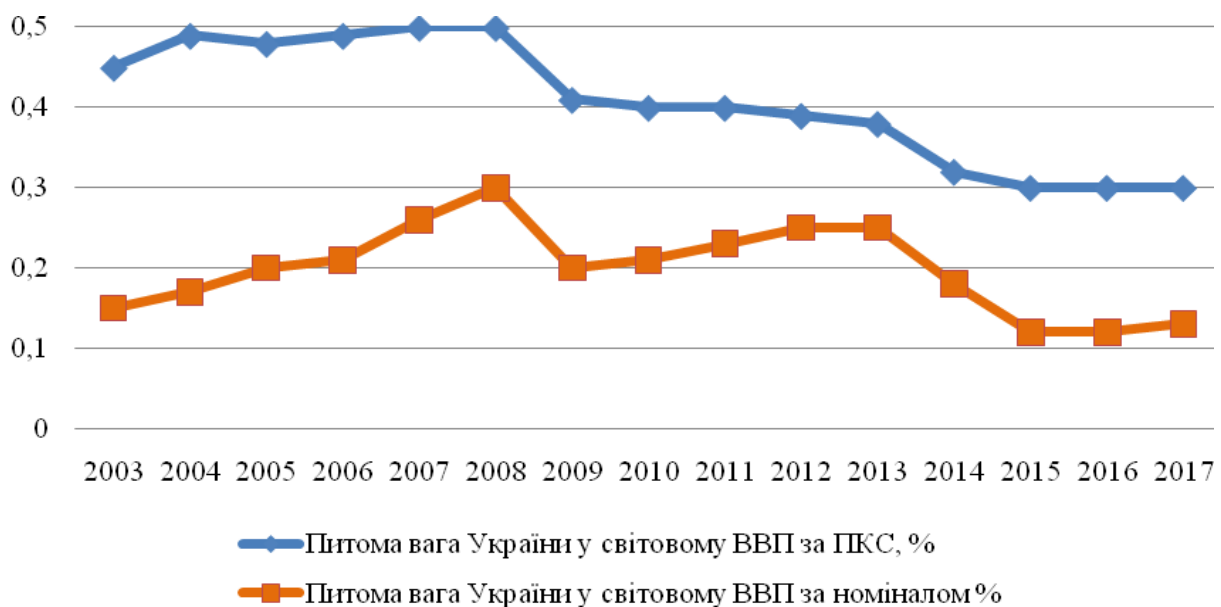

Рис. 1. Питома вага України у світовому ВВП у 2003–2017 рр.

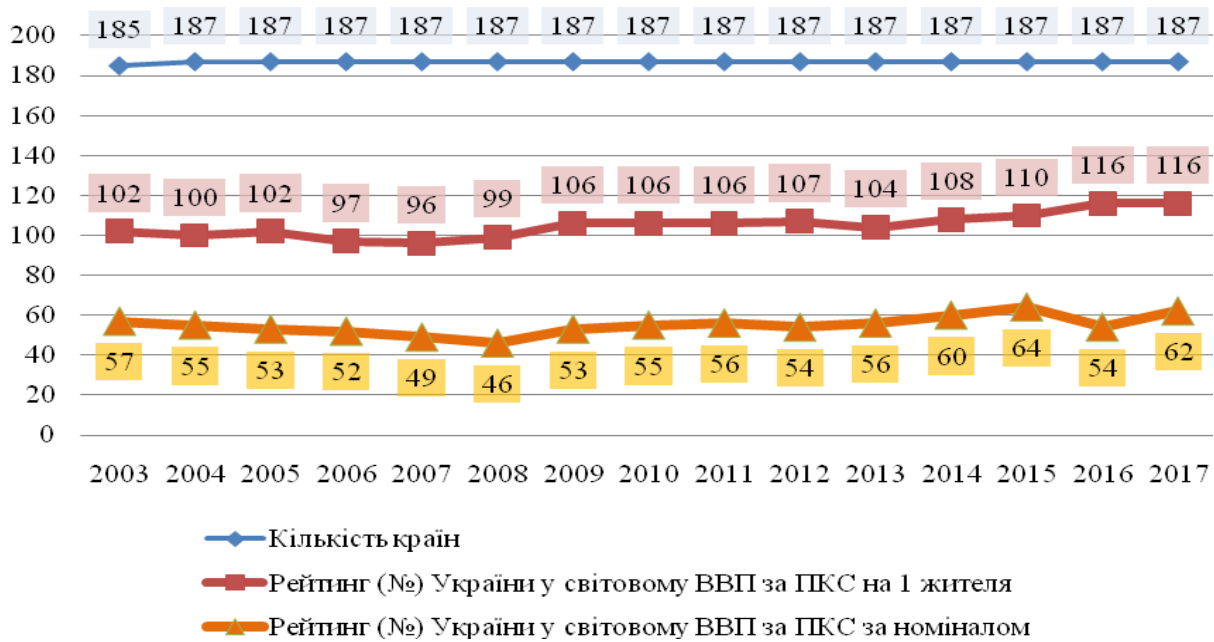

Рис. 2 Місце України у світовому ВВП у 2003–2017 рр.

Безперспективність національної економічної моделі виживання в умовах зовнішньої гібридної агресії, в якій економічні важелі тиску відіграють не менш важливу роль, ніж військово-політичні, зумовлює низький рівень очікувань серед міжнародних експертів щодо економічного відновлення країни. За даними МВФ [6; 7], незначне зростання ВВП України у 2016–2017 рр. на рівні 1,5–2,5%, нижче за середньосвітове зростання (3,2–3,5% відповідно у 2016 р. та 2017 рр.) (рис. 3, побудовано за даними МВФ [4]). З такими темпами економічного зростання знадобиться не менше 20 років для досягнення обсягу ВВП рівня 2008 р. у доларовому еквіваленті (за умов збереження курсового еквіваленту гривні до долара рівня 2016 р.) [5].

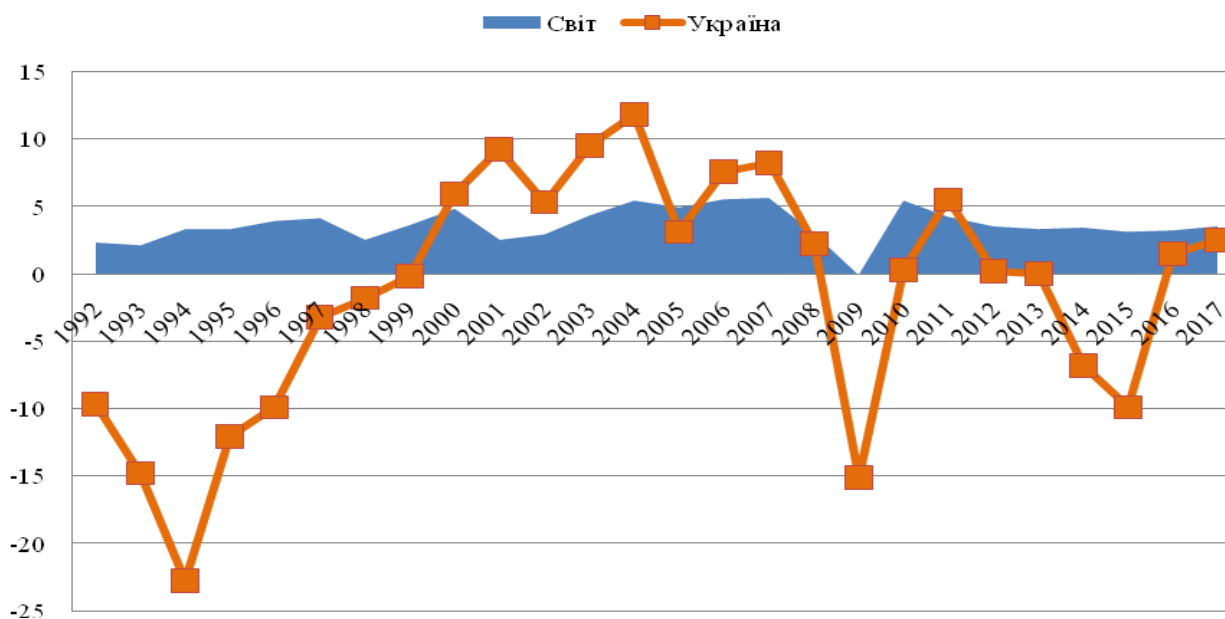

Рис. 3. Динаміка темпів зростання ВВП України та світу у 1992–2017 рр., % до попереднього року

Оцінка кризових ситуацій пов'язана з виявленням і аналізом реальних, а також потенційних загроз економічній безпеці в різних її сегментах. Більшість деструктивних процесів у фінансових відносинах мають багатофакторний характер і пов'язані як функціонально, так і структурно з багатьма макро- та мікропроцесами розвитку економіки країни, що утрудняє виявлення і локалізацію загроз безпеці саме у фінансовій сфері. У будь-якій фінансово-економічній діяльності можуть мати місце явища і процеси негативного характеру, що вимагають ретельного аналізу, оцінки можливих наслідків, розробки заходів з їх подолання. Отже, необхідна певна систематизація таких явищ і процесів, їх об'єднання в групи за схожими ознаками. Щодо опрацювання проблем фінансової безпеки усі негативні явища і процеси у фінансовій сфері групуються в загрози [8]. При цьому чим менше таких загроз, тим ефективніше працює економіка.

У межах цього дослідження коротко розглянемо найбільш поширений у сучасній науці підхід до розподілу загроз економічній безпеці України на внутрішні та зовнішні. Під внутрішніми з розуміють сукупність негативних умов і факторів, джерелом виникнення яких є аналізована економічна система; зовнішні загрози – сукупність умов і факторів, що сформувалися в економічних системах вищого рівня ієрархії щодо цієї системи. Отже, одна і та сама загроза залежно від рівня ієрархії досліджуваної системи може трактуватись і як внутрішня, і як зовнішня.

Внутрішні загрози економічній безпеці – це ті фактори, що мають місце всередині держави. Вони, як правило, або залишаються лише внутрішніми, або набувають розвитку і спричиняють зовнішні загрози. Наприклад, бюджетним законодавством забороняється емісія коштів Національним банком України з метою покриття бюджетного дефіциту, оскільки наслідком цього обов'язково буде зростання інфляції, здешевлення національної валюти. Проте в Україні спостерігаються переконливі докази того, що зазначена емісія все ж відбувається. Зазначимо, що це трапляється нерегулярно і нині все ще залишається фактором внутрішньої загрози фінансовій та бюджетній безпеці держави. Також певну загрозу становлять такі факти: нецільове та неефективне використання бюджетних коштів; недоліки контролю у сфері бюджетного законодавства; порушення строків бюджетного процесу [8].

До зовнішніх загроз у першу чергу відносять агресивну поведінку інших держав, які реалізують свої національні інтереси у сфері економіки і фінансів на території України. Зовнішні загрози економічній безпеці нашої держави зумовлені як об'єктивними процесами, що відбуваються у світовій економіці (стрімкий розвиток процесу глобалізації, нестійкість світової фінансової системи тощо), так і проблемами безпосередньо економічної, фінансової і бюджетної політики. Зважаючи на те, що в довгостроковій перспективі іноземний вплив на економіку України зростатиме, загрозу її фінансовій та бюджетній безпеці ззовні відобразатимуть такі тенденції: висока залежність вітчизняної економіки від іноземних позик; поляризація між секторами економіки, що мають доступ до валюти (тобто до ресурсів світової економіки), і секторами, орієнтованими на внутрішній ринок; прогресуюче погіршення фінансового стану експорто-орієнтованого сектору виробництва;

неадекватність реагування державних органів на конфліктні загострення у сфері політичних, економічних, соціальних відносин, зокрема інспірованих іззовні; перерозподіл фінансових коштів державного і місцевих бюджетів через підприємства з іноземними інвестиціями на користь зарубіжних фірм тощо.

Отже, зовнішні загрози фінансовій та бюджетній безпеці мають джерела не лише ззовні, а й усередині країни. Їх урахування і повноцінний аналіз зовнішніх загроз фінансовій безпеці можливий лише за умови дотримання трьох взаємозв'язаних процесів: глобальних внутрішніх економічних трансформацій і кон'юнктурного (поточного) стану економіки. Усі ці загрози цілком реальні та мають довготривалий характер, отже, необхідні час і значні зусилля для їх нейтралізації.

Список використаних джерел

1. Семухін І. Ю. Регіональні аспекти фінансової безпеки України: системне моделювання бюджетних відносин // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». 2008. Т. 21 (60), № 2. С. 172–178.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Бондарук О. С. Аналіз бюджетних загроз та їх впливу на фінансову безпеку України // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». 2017. № 1. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/issue/view/
4. World economic outlook. April, 2016. IMF Data mapper. URL: <http://www.imf.org/external/datamapper/index.php>
5. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії: аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2540/>
6. Ernste D., Schneider F. Increasing Shadow Economies all over the World – Fiction or Reality? // IZA DP. 1998. № 26. 68 p.
7. World economic outlook. October, 2016. IMF. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/pdf/text.pdf>
8. Бондарук О. С. Організаційно-економічний механізм забезпечення бюджетної безпеки: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Київ, 2017. 264 с.